

Tyresö kommun
Stadsbyggnadsförvaltningen
Översiktsplaneringsenheten
Göran Bardun, Kommunekolog
08-5782 93 51, goran.bardun@tyreso.se

TJÄNSTESKRIVELSE

2018-03-22

1 (5)

Dnr 2018/KS 0102 009

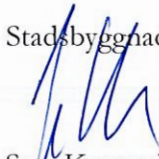
Miljö- och samhällsbyggnadsutskottet

Tyresöinitiativet Rädda Öringesjön

Förslag till beslut

- Stadsbyggnadsförvaltningens skrivelse antas av miljö- och samhällsbyggnadsutskottet. Miljö- och samhällsbyggnadsutskottet överlämnar sitt svar till förslagsställaren.

Stadsbyggnadsförvaltningen

Sara Kopparberg
Förvaltningschef

Carolina Fintling Rue
Enhetschef

Sammanfattning

Ett förslag har inkommit från Tyresöinitiativet med önskemål om åtgärder för att förbättra Öringesjöns status. Öringesjön är näringsrik och har en artrik och delvis omfattande vattenvegetation. Sjöns problem är beroende av påverkan från närliggande bebyggelse, djurhållning, dagvatten, låg vattenomsättning i kombination med ringa vattendjup och litet avrinningsområde.

Stadsbyggnadsförvaltningen föreslår att medel avsätts i 2020 års budget för ett projekt som upphandlas med målsättning att inventera sjöns växter, dess

utbredning, bottenförhållanden samt en statusbeskrivning över sjön och dess tillrinningsområde samt ge förslag på ekologiskt lämpliga åtgärder som även är ekonomiskt försvarbara. Förvaltningen föreslår att projektet må drivas av stadsbyggnadsförvaltningen samt VA- och renhållningsavdelningen gemensamt.

Beskrivning av ärendet

Bakgrund

Det har inkommit ett engagerat Tyresöinitiativ med krav på åtgärder för Öringesjön. Förslagsställarna pekar på sjöns näringsstatus, låga vattenutbyte och problem som uppkommer vid torrår med låga syrehalter i vattnet under efterkommande vintrar och tillväxt av vattenväxter. Förslaget pekar på sjöns värden för friluftslivet och ger förslag på åtgärder som muddring av sjön, vattenväxtborttagning, höjande av medelvattennivån och åtgärder mot näringsläckage från omgivande fastigheter kring sjön.

Under mitten av 1970-talet utfördes en åtgärd för att minska sjöns bestånd av vattenväxter. Resultatet blev inte bra, växtligheten gavs än bättre tillväxtmöjligheter genom åtgärden. Enligt inkommen skrivelse har närboende avverkat vattenväxter i sjön under mitten av 1980-talet och intermittent under senare år.

Vintern 2012-2013 gav en rejäl isläggning effekter på delar av fiskbeståndet, ett antal av dem dog, delvis beroende på låga syrehalter och en lång isperiod i sjön. Under sensommaren blev en vidare reaktion en blomning av cyanobakterier (blågröna alger) i sjön. Tyresö kommun installerade en vattenluftare i sjöns södra del under hösten 2013 med målsättning att hålla en mindre del av sjön isfri.

Under hösten 2013 diskuterades frågan om Öringesjöns status i miljö- och samhällsbyggnadsutskottet där dåvarande samhällsbyggnadsförvaltningen redovisade grundförutsättningar, belastning av näringsämnen och vissa föroreningar samt tänkbara åtgärder. Den planerade vattenluftaren i sjön sågs som en åtgärd för att förbättra sjöns miljötillstånd speciellt med avseende på fiskens överlevnadsförhållanden vintertid genom syresättning av vatten i södra delen av sjön.

Öringesjöns avrinningsområde

Öringesjön har en ganska liten areal, 35 hektar och har ett mycket litet omgivande land som tillrinningsområde, teoretisk omsättningstid för sjöns vattenvolym är 1,6 år, det vill säga att endast drygt 60 % av sjöns vatten byts ut årligen. Sjön är naturligt grund, medeldjupet är cirka 1,8 meter och det finns en djuphåla som har ett djup om drygt sju meter.

Markanvändningen inom sjöns tillrinningsområden är mestadels lägre tätortsbebyggelse med vägar respektive skogs- och hagmarker. Öringesjöns vatten avbördas till Erstaviken via Slumnäsbäcken som ligger inom Nacka kommun. Utloppet för sjöns vatten är en stensatt kanal som har rensats under 1990-talet. I modern tid har sjöns utlopp varit helt öppet, ingen aktiv reglering av vattenståndet har skett.

Några principer för vattenvårdsarbete

En sjö är en komplex vattenmiljö med många ekologiska samband varför kartläggning av sjöns tillstånd och förutsättningar är mycket viktigt för att lyckas på lång sikt med sjömiljöer som har höga fosforhalter. Det är en stor utmaning att lyckas med att återställa en sjös naturliga ekologiska balans med större åtgärder i sjön. Oftast fungerar sjöns egna processer bra för att på sikt få ned fosforhalterna i vattendraget. Tillgången på fosfor är den parameter som är begränsande för vattenväxters tillväxt i sjömiljön.

Öringesjöns ringa vattendjup och låga vattenutbyte ger höga fosforhalter i sjön, speciellt under de senaste årens torrperioder. Det ger förutsättningar för att vattenväxter ska växa till rejält, speciellt i de långgrunda vikarna. Det ringa vattendjupet gör också att vattenväxter etablerar sig bra. Även med åtgärder som vegetationsborttagning i delar av sjön så återkommer dessa växtarter snabbt igen. En dämpande faktor är till exempel vattenväxter som näckrosor, de ger skugga i vattenmassan och andra växter utvecklas därmed mindre.

Mycket vattenväxter i en sjö visar på att sjöns ekologi arbetar med att ta upp tillgänglig fosfor från vattenmassan och ger bättre syrehalter och bra siktförhållanden i de täta växtbestånden. Öringesjön har tidigare inventerats med avseende på bland annat vattenväxter och är en av Södertörns mest artrika

sjöar. Totalt har 16 olika arter av vattenväxter påträffats i sjön som av Södertörns 351 sjöar är den sjunde artrikaste med avseende på vattenväxter, varav två funna arter som är hotade och därmed rödlistade enligt Artdatabanken.

När väl en näringsrik sjös status har utretts så är viktigast att börja med åtgärder som minskar belastningen på sjön utan att ge andra, nya skador på sjömiljön. Därför är det bäst att börja med att minska belastningen av näring och skadliga ämnen till sjön från verksamheter uppe på land, inom sjöns tillrinningsområde. Det kan gälla näringsläckage från häst- och annan djurhållning, minska användningen av näringsämnen i trädgårdar, avstå från att tvätta fordon på gator och uppfarter samt göra åtgärder för att minska belastningen av näringsämnen till dagvattensystemet från belastande vägar, i detta fall Tyresövägen, Slumnäsvägen och från Rotviksområdet.

Först efter att dessa åtgärder utförts och utvärderats kan vid behov någon av övriga metoder som utgår från arbeten i sjön övervägas för att sänka sjöns fosforhalt långsiktigt på ett ekologiskt och ekonomiskt godtagbart sätt.

Öringesjöns ägarförhållanden

Sjön delas mellan Nacka och Tyresö kommuner. Nackadelen som utgör cirka 40 % av sjöarealen, ägs av Erstaviks gods. På Tyresös sida av sjön finns en bostadsrättsförening, en villaägarsamfällighet, ett femtontal enskilda fastighetsägare som har del i sjön samt Tyresö kommun som innehar cirka 30 % av sjöns areal.

Stadsbyggnadsförvaltningens förslag

Stadsbyggnadsförvaltningen instämmer i initiativets förslag över behovet av en översyn av Öringesjöns status och eventuella behov av åtgärder för att komma tillrätta med åtminstone en del av sjöns fosforöverskott. Det är lämpligt som kommande och tidiga åtgärder att låta en konsult med limnologi som specialitet utföra en bedömning av sjöns status.

I en sådan bedömning ingår främst en inventering av sjöns vattenkemi, bottensediment och vattenväxtutbredning för olika arter samt parallellt starta en

informationskampanj till närboende och verksamma inom tillrinningsområdet om hur vi kan bidra till minskat näringsämnesläckage till sjön.

Därefter kan konsult, i samråd med kommunen, beskriva lämpliga åtgärder att gå vidare med utifrån miljöbalkens försiktighetsprinciper. Det är viktigt att sammanväga olika intressen och göra en både ekologisk och ekonomisk bedömning av målbilden för sjön och vad som kan vara lämpliga åtgärder för att minska fosforhalten i sjön och för att den ska åldras långsammare.

Stadsbyggnadsförvaltningen föreslår att miljö- och samhällsbyggnadsutskottet ger stadsbyggnadsförvaltningen och VA- och renhållningsavdelningen i uppdrag att tillsammans bilda en projektgrupp för upphandling av en inventering och statusbeskrivning av Öringesjön och som även ger förslag på lämpliga åtgärder – under förutsättning att investeringsmedel avsätts till år 2020. Förvaltningarna föreslås äska investeringsmedel för inventeringen till 2020 års investeringsbudget och återkommer då med förslag till budgetbelopp. En förutsättning med dagens bemanning är att medel inom projektets budget avsätts för en inhyrd projektledare.